1940 ий
4
МАРТ
№ 21 (634)
Акше 5 ыр.

10-шо ИЙ ЛЕКТЕШ

Чыла элласе пролетарий-шамыч, ушныза!

Ӱрвезе коммунист

ВЛКСМ Маробком ден Горком орган

ШОШО АГАЛАН ЯМДЫЛАЛТМАШТЕ КОЛХОЗ-ШАМЫЧЛАН ПОЛШАШ

ВЛКСМ Маробкомын шукерте огыл эртыше V-ше пленумжо шошо ага кампанийлан ямдылалтме да тудым эртарымаште комсомольский организаций-шамычын участвоватлымышт нерген вопрослан кугу вниманийын ыштен да тиде вопрос дене лӱмын решенийым луктын.

Республикысе ятыр колхоз, машинно-тракторный станций-шамыч, колхозласе посна бригада, звено-шамыч тенийсе шошо ага кампанийлан виян ямдылалташ тӱҥалыныт, нуно 1940 ийыште шӱдӧ пудан урожайым налшаш верч социалистический соревнованийыш ушненыт. Первичный комсомольский организаций-шамыч шошо агалан ямдылалтмаште колхозлан кугу полышым оказатлат.

Шернур районысо посна колхоз-шамыч кодшо ийлаште чапле урожайым налыныт ыле. Тиде районысо колхоз-шамыч тенияш шошо агалан ямдылалтмашым сайын организоватленыт. Теве, „Волгыдо" колхозышто урлыкашым чыла культура денат сортироватлен оптымо. План почеш 840 тонн ыштерлыш лукташ кӱлеш ыле гын, таче кечылан 1250 тонным лукмо. Удобрений погымашымат сайын организоватлыме. Ял озанлык машина ден инвентарьым тӱрыс ремонтироватлен шындыме.

Тыгай посна сай пример-шамычым республикыште шагал огыл ончыкташ лиеш.

Но тиде пашам пӱтынек ончен налаш гын, шошо агалан ямдылалтмаште, шуко ситыдымашым ужаш лиеш. Теве, урлыкашым оптымашым налына. Марийский АССР наркомземын пытартыш сведенийже гыч коеш, что урлыкашым оптымо план 77 процентлан гына темын. Посна районлаште гын, положений эшеат начаррак. У-Тор'ял районышто 47 процентлан гына урлыкашым оптымо, урлыкашым сортироватлыме планым улыжат 17,9 процентлан гына темыме. Тыгак Сотнур районыштат пеш эркын сортироватлат, тушто 46,9 процентлан гына урлыкым сортироватлыме. Моло район-шамычат сортироватлыме планым 45 процент деч утыжым темен огытыл.

Ял озанлык инвентарьым, машина-шамычым, трактор-шамычым ремонтироватлышаш пашам эше утларак начар состоянийыште. Республика мучко трактор-шамычым ремонтироватлышаш план 60,8 процентлан гына темалтын, 20 февральлан 58,3 процент ыле, туддеч вара нимыняр кушкын огыл манаш лиеш.

Сотнур машинно-тракторный станций трактор ремонтироватлымаш планым 48,5 процентлан гына темен. Сеялка-шамычым 40-ым гына ремонтироватлыме. Тыште первичный комсомольский организаций МТС-н шошо агалан тӱрыс ямдылалтшашыже верч ок кучедал. Комсомолец-шамыч озанлык пашаште начар участвоватлат.

Кызыт чыла вниманийым ямдылымашке, ял озанлык инвентарьым ремонтироватлымашке, минеральный удобренийым ситышын ямдылшаш верч кучедалмашке ыштыман. Тиде пашаште колхозласе комсомольский организаций-шамычын поснак кугу рольышт нерген каласыде ок лий. Нуно шошо агалан ямдылалтмаште, тений гектар гыч 100 пудан урожайым налшаш верч кучедалмаште социалистический соревнованийын да стахановский движенийын инициаторжо лийшаш улыт. Стахановец-шамычын, ончыл колхоз, бригада, звено-шамычын чапле опытыштым колхозник-шамыч коклаште кумдан шарaш, звеньевой метод дене пашам организоватлаш, колхозлаште пашавийым правильно шогалтылаш, стахановский агротехникым колхозник-шамычлан умылтараш — теве комсомольский организаций-шамычын кызыт ыштышаш тӱҥ пашашт.

28 февральыште эртыше Йошкар-Ола районный партийный конференцийыште.
Фото А. Овечкинын.

Йошкар-Ола горсоветын 2-шо сессийже эртыш

28 февральыште Марийский АССР Верховный Советын заседаний залешыже Йошкар-Оласе шемер депутат-шамыч Советын 2-шо сессийже эртыш. Тышке шемер депутат-шамыч, ВКП(б) Обкомын секретарьышт, учитель-шамыч погыненыт ыле. Сессийым депутат Роллэ йолташ почо.

Сессийыште „Йошкар-Оласе школлаште учебно-воспитательный пашан состоянийже да задачыже нерген" Йошкар-Ола горОНО вуйлатыше Зуева йолташын докладшым колыштмо. Содокладым Пионер пӧртын директоржо Кротова йолташ ыштыш.

Зуева ден Кротова йолташ-шамыч Йошкар-Оласе школлаште учебно-воспитательный пашан состоянийжым рашак ончыктышт да школлаште пашам саемден колтышашым палемдышт.

Прениыште выступатлыше депутат Тышкевич, Морозов, Чапаев, Андреева, Никулина, Шерстнева, Сизова да Фокеев йолташ-шамыч школласе учебно-воспитательный пашам але марте кӱлеш семын шынден шуктыдымым чотак критиковатлышт. Тидын почеш школлаште учебно-воспитательный пашам саемдыме нерген сессий пеҥгыде решенийым принимат-лыш.

ЛЕНИНГРАДСКИЙ ВОЕННЫЙ ОКРУГ ШТАБЫН ОПЕРАТИВНЫЙ СВОДКЫЖО-ШАМЫЧ

29 февральыште Карельский перешейкыште мемнан часть-шамычын наступленийышт умбакыже успешно развиватлалт шоген. Мемнан часть-шамыч **Выборг-Валкярви** кӱртньӧ корно линийым налыныт, **Юряпяя**, **Хейньоки**, **Перо (Выборг** деч 9 километрлан востокыштырак) станций-шамычым, тыгак **Ала-Саинио** местечкым да Выборгский заливын восточный серыштыже, **Выборг** деч 2 километрлан югыштырак дача-шамычым налыныт.

28 ден 29 февральыште мемнан часть-шамыч противникын 270 оборонительный укрепленный пунктшым, тиде шотышто 66 железобетонный артиллерийский сооруженийым налыныт, 28 февральысе сводкышто ончыктымо 42 оборонительный укрепленный пункт тиде налмашке ок пурo.

Фронтын моло участкылаштыже существенный ваштaлтыш лийын огыл.

Мемнан авиаций противникын войскаже ден военный об'ектлаже ӱмбаке активнын действоватлен. Противникын аэродромлаштыже да воздушный бойлаште противникын 36 самолетшым пытарыме.

* * *

1 мартыште Карельский перешейкыште мемнан часть-шамычын наступленийышт умбакыже успешнын развиватлалт шоген. Мемнан часть-шамыч: **Вуокси** энгерыште **Паакколан-Коски** водопад районым, **Хейньоки** олам, **Манниккала** местечкым, **Выборг-Сердоболь** кӱртньӧ корнышто **Тали** станцийым, **Выборг** олан южный окраинажым да Выборгский заливын западный побережьештыже **Кейхясниеми** мысым налыныт.

Противник **Выборг** олам йӱлалта.

11 февраль гыч 1 март марте жапыште мемнан часть-шамыч противникын 922 оборонительный укрепленный пунктшым, тиде шотышто 235 железобетонный артиллерийский сооруженийым налыныт. Тидын годым противникын йомдарымашыже тыгай лийын: 506 орудий, 2.732 пулемет, 19 танк, 20 тӱжем снаряд, 10 тӱжем винтовка, 14 миллион утла патрон.

Фронтын моло участкылаштыже существенный нимат лийын огыл.

Мемнан авиаций противникын войскаже ден военный об'ектлаже ӱмбаке активнын действоватлен. Лийше воздушный бойлаште противникын 11 самолетшым волтен шумо.

11 февраль гыч 1 март марте жапыште чылаже противникын 191 самолетшым волтен шумо. Тиде жапыштак мемнан авиаций чылаже 21 самолетым йомдарен.

ПРИЗЫВЛАН ЯМДЫЛАЛТЫТ

„МОПР" колхозын (Мустай сельсовет, Шернур район) 1921 ийыште шочшо допризывник-шамыч И. Кропотов, Д. Токтаулов да молат шушаш призывлан кызытак ямдылалташ тӱҥалыныт. Нуно осоавиахим кружокын активный членже улыт. Шукерте огыл ПВХО ден ГСО значоклан нормым сдатеныт. Кызыт „Ворошиловский стрелок" ден ГТО значоклан нормым сдатлаш ямдылалтыт.

— Ме, маныт нуно—призыв кечым сайын ямдылалт вашлийын, Йошкар Армийыш куанен каена.

Значкист-шамычым ямдылыме

Параньга район, Куракино средний школышто оборонный кружок-шамыч пашам сайын ыштат. Теве шукерте огыл ГСО значоклан 200 еҥ, ПВХО-лан 50 еҥ нормым сдатлышт.

А. Иванов.

Автомобильный моторым изучатлыме кружок

Шукерте огыл Нартас ял озанлык техникумышто автомобильный моторым изучатлыме кружокым организоватлыме. Кружокыш III ден IV курслаште тунемше-шамыч возалтыныт.

Б. Алексеев.

Военно-физкультурный пашам саемдена

Кодшо ийыште Морко районышто военно-физкультурный паша начар шындыме ыле. Тиде паша дене ни Осоавиахим райсовет, ни ВЛКСМ райком руководитлен огытыл. Садланак районысо ятыр осоавиахим организаций-шамыч шаланымашке шуыныт. 1939 ийыште район мучко ГТО ден улыжат 117, ПВХО дене 30 наре значкистым ямдылыме ыле. Тыгак Осоавиахим райсоветыште учет ден отчетностят пеш начар шындалтын ыле. ВЛКСМ райком районышто военно-физкультурный пашан начар состоянийыште улмыжлан нимогай мерым ыштен огыл.

Тений, 1940 ийыште районышто военно - физкультурный паша икмыняр саемын. ВКП(б) ден ВЛКСМ райкомын военный отделыште пытартыш жапыште военно-физкультурный паша дене конкретнырак вуйлаташ тӱҥалыныт. Садланак школлаште военный пашам тунеммаш вияҥын. Теве шукерте огыл Морко педучилищыште 6 оборонный кружокым, 1 физкультурный коллективым, организоватлыме. Кружок-шамыч Йошкар Армийын XXII идалыкшылан ПВХО дене 116, 32 Ворошиловский стрелок, ГСО дене 18 значкистым ямдыленыт. Тиде кечылаште 124 еҥ ГТО ден БГТО значокын теле видше дене нормым сдатленыт. Военрук А. К. Маковеев ден осоавиахим организаций председатель В. В. Целищев шке пашаштым сайын ыштат.

Тыгак Нуж-Ключ, Марий-Кужер, Кожлаер, Шиньша школлаштат оборонно-физкультурный паша н а ч а р огыл шындалтын.

Колхозласе осоавиахим организаций-шамычат шке пашаштым саемдаш пижыныт. Теве „Пашкеч" колхозысо осоавиахим организаций (председательже Тимофеев йолташ) 13—ПВХО, 8—Ворошиловский стрелок, 23—ГСО значкистым ямдылен. Осоавиахим член-шамыч коклаште арняш кок гана политинформаций эрталтеш.

„Мастар вий", „Маршан патыр", „Патыр", „Пайгатнур" колхозлаштат оборонно-массовый паша ятыр саемын. ВЛКСМ райкомын инициативыже дене 4 февральыште лыжный соревнованийым эртарыме. Соревнованийыште Васильев, Киргизов, Васильева йолташ-шамыч сай результатым ончыктеныт.

18 февральыште Морко селаш стрелковый соревнований лийын. Соревнованийыште чылаже 48 еҥ участвоватленыт. ВКП(б) Морко райком пелен стрелковый кружок (руководитель С. И. Иванов йолташ) первый верым налын. Тиде кружок 200 очко гыч 168 очком погын.

Йошкар Армийын XXII идалыкше лӱмеш 23 февральыште военно-тактический занятий эртарыме. Занятий организованно, кугу успех дене эртен.

Тиде мероприятий-шамыч але тӱҥалтыш гына. Ончыкыжым военно-физкультурный пашам эше саемдышаш улына. Тидым ыштат чыла условий уло, ме тидым ыштен кертына.

С. И. Голосов,

ВЛКСМ Морко райкомын военно-физкультурный отделжым вуйлатыше.

ОБОРОННЫЙ ПАША САЕМЫН

Елеево средний школа пелен (Косолоп район) осоавиахим организаций пашам начар огыл ышта. Организацийыште 50 еҥ членлан шога. Нуно чыланат ПВХО да ГСО значокым иметлат. Кызыт кажне класслаште ПВХО кружокым организоватлыме. Кружок-шамыч пашам чарныде ыштат.

Кызыт осоавиахим организаций „Ворошиловский стрелок" значоклан нормым приниматлаш ямдылалтеш.

З.

Йошкар-Ола горсоветын депутатше З. А. Никулина йолташ йоча-шамычын творчествышт дене кугун интересоватла.

Снимкыште: (шола гыч пурлашке) Валя Шошин, З. А. Никулина, Владимир Бахтин—ДТС-се авиомастерскойын инструкторжо, Сережа Касаткин да Радий Карлик.

Фото М. Чуршуковын.

Йошкар-Ола горкомолын сай тӱҥалтышыже

Сталинский эпохышто кушшо пиалан йоча-шамычым в о с п и т а т л ы м а ш — Ленинско - С т а л и н с к и й комсомолын ик основной пашаже улеш. Тиде кугу важностян пашам ВЛКСМ Йошкар - Ола горкомын школьный молодежь ден пионер отделже ВЛКСМ ЦК-н X пленумжо деч вара икмыняр саемден. Тений марте тунемше-шамыч дене внешкольный паша саяк огыл шындыме ыле.

Йоча - шамыч коклаште внешкольный пашам ышташлан лийын 24 квартиран пӧртлаште илыше йоча - шамычлан форпостым организоватлыме. Форпост, тудын вожатыйже З. Х. Повираева йолташ, кӱчык жапыште ятыр пашам ыштен. 24 квартиран пӧртлаште илыше 33 йоча гыч 25 йочаже форпостын кажне сборышкыжо коштыт. Февраль тылзыште музейышке коллективно миеныт. Музейыште мо ужмышт нерген, кӧлан мо утларак келшымым обсуждатлыштат. Кажне у кинокартиным ончаш форпост совет педсеедатель Шишкина Роза йоча-шамычым организоватла.

6 февральыште вожатый Повираева йолташ яндарлык нерген да жапым веселан эртарыме нерген беседым эртарыш. Йоча-шамыч тунамак кудовечым эрыкташ пижыч да мунчалташ чапле курыкым ыштышт.

Шукерте огыл Йошкар-Ола пионер пӧртеш форпост вий дене оласе пионер-шамычлан вечер ончыктальте.

Форпостын воспитательный паша результатше йоча-шамычын дисциплина саемме шотыштат коеш. Форпост организоватлыме деч ончыч чӱчкыдын йоча-шамыч кучедалыт, вурседалыт, оккӱл мутым ойлыштыт ыле, кызыт тиде уке.

Тиде сай тӱҥалтышым ВЛКСМ Йошкар-Ола горком пеҥгыдемда манын, ӱшанаш лиеш.

В. Борисов.

Комсомолец-шамыч примерым ончыктышаш улыт

Морко районысо посна комсомольский организаций-шамыч XVIII партс'езд да ВЛКСМ ЦК-н VIII ден IX пленумын решенийыштым шуктымашке кугу вниманийым ойыреныт. Нуно производствышто авангардный рольым заниматлат, производственный планым темышаш верч кучедалмаште сай примерым ончыктат.

„Патыр" колхозын председательже комсомолец Михайлов йолташ, колхозым моштен вуйлатымыже дене колхоз ятыр ончыко каен. К о м с о м о л е ц - шамыч шке паша участкыштышт пашам сайын ыштен шогат. Тиде колхоз гыч 1939-40 ий сезонысо чодра пашаш кок комсомольский бригадым ойырымо. Нине бригада-шамыч пашам соревноватлен ыштыме ден 3200 кубометр олмеш 5000 кубометр чодрам руэныт, шупшыктымаште 4200 кубометр олмеш 4300 кубометрым ш у к т е н ы т. Комсомолец А. М. Новиков йолташын 6 еҥан бригадыже кечаш паша нормым 400 процентлан темен шоген. Кушаков йолташын чодрам шупшыктышо 10 еҥан бригадыже кажне имньылан 10 кубометр ден луктын, паша нормым 200 процент марте темен.

Тыгак корно ыштыме пашашкат комсомольский бригадым ойырымо. Тиде бригадым комсомолка О. А. Алексеева йолташ вуйлата. 1940 ийысе корно паша планым 91 процентлан темыме. Бригадын посна членже—комсомолец-шамыч В. Семенова, О. Алексеева, К. Васильев кечаш паша нормым 180—200 процентлан темен шогат.

„Патыр" колхоз шошо агалан тӱрыс ямдылалт шуын: 5 сеялка, 18 плуг, 20 тырма, 30 орава тӱрыс ямде. Апшат, комсомолец А. Павлов йолташ ремонтышто паша нормым 200 процентлан темен шогыш, тудо пашаште кӱкшӧ качествым добиватлен. Местный удобрений погымаште комсомолец В. А. Яшканов йолташ шкетын 41 центнер ломыжым, 12 центнер каяк терысым поген. Пасушко 1037 воз терысым лукмо. Комсомольский организаций шошо агалан ямдылалтмаште колхозлан практический полышым пуа.

Молотов лӱмеш колхоз пелен комсомольский организацият пашам начар огыл ышта. Комсомольский организацийын секретарьже—завхоз В. П. Стрелков йолташ чыла машинам ремонтироватлыктен. Тиде колхозынак бригадирже комсомолка М. А. Александрова йолташ кодшо ийыште гектар гыч кокла шот дене 15 центнер ден пырчан шурным налын. Тений гектар гыч 20 центнер ден налаш обещатла, тидлан кызыт сайын ямдылалтеш. Тудак агрокружокым вуйлата. Александрова йолташ—Шале сельсоветын самырык депутаткаже.

Тидден пырля тыгай комсомольский организаций-шамычат ончыктыде огеш лий, кудо шке пашаштым лушкыдын ыштат. Теве „Кугу-Нур" колхоз пелене комсомольский организаций колхозын шошо агалан кузе ямдылалтмыжымат огеш шинче. Колхоз урлыкашым сортироватлен огыл, минеральный удобрений шупшыктымашым начар организоватлен, а комсомольский организаций (секретарь Андрианов йолташ) тыгай фактым ок уж.

Чыла тиде факт-шамыч нерген ВЛКСМ Морко райком сай шинча гынат, нине комсомольский организацийлашке миен конкретный полышым пуэн огыл.

Тыгай положенийым ончыкыжо чыташ огеш лий. Кажне комсомольский организаций шке пашажым XVIII партс'езд ден ВЛКСМ ЦК VIII пленумын пунчалже - шамыч дене келшышын перестроитлышаш улыт.

М. С. Семенов.

ВЛКСМ Маробком V пленумын решенийжым илышыш пурташ

Шукерте огыл ВЛКСМ Маробкомын V пленумжо эртыш. Пленум пеш кӱлешан паша-шамычым ончен, решений-шамычым приниматлыш.

Пленум комсомолыштын партийный пропагандым шындыме нерген вопрослан поснак кугу вниманийым ойырен.

Туге гынат, Люльпан детдомышто (Оршанка район) ыштыше комсомолец - шамыч „теоретический шинчымашым йолташ жап уке" манын коштыт.

Детдомышто 15 воспитатель да 5 пионервожатый гыч 9 воспитатель да 4 вожатыйже партий историйым йӧршеш огыт тунем.

Старший пионервожатый И. К. Яковлев йолташ „3 главам тунемынам манын" кутыра, но партийын первой с'ездше кунам лиймым огеш шинче.

Детдом пелене ВЛКСМ комитетын с е к р е т а р ь ж е Е. М. Пьянкова йолташ 4 главам тунеммекыжат крепостной права кунам отменитлыме ок пале. Воспитатель М. Н. Бычков йолташ ВКП(б) историй гыч огыл, текущий политика гычат элементарный вопрос-шамычым огеш шинче.

Воспитательница А. И. Тихонова йолташат Бычков да моло йолташ-шамыч деч „почеш огеш код". Садланак вет тудын ойлымыжо семын... „Германия Китай дене воеватла". Детдом директорын политический паша дене заместительже А. П. Ковенков йолташ 3 главам тунемын да тыжак чарнен, ноябрь деч вара йӧршешат тунеммашыже уке.

Директор Г. И. Алметов да озанлык паша дене директорын заместительже И. П. Белов йолташ-шамычат ВКП(б) историйым начар тунемыт, международный положений вопросыштo начар разбиратлат.

ВЛКСМ Оршанка райком пашаеҥ-шамыч Л ю л ь п а н детдомышто ятыр гана лийыныт гынат, ВКП(б) историй тунеммаш дене иктыштат ок палыште.

Люльпан детдом пашаеҥ-шамычлан теоретический шинчымашыштым жап дене огыл, а кече еда нӧлтыман.

Ф. Бахтин.

Н. К. КРУПСКАЯ КОММУНИСТИЧЕСКИЙ ВОСПИТАНИЙ НЕРГЕН

„Ме школышто у типан айдемым, коммунистический мораль шӱлышеш воспитатлалтше айдемым кушташ тыршена"...

Колымыж деч ончыч Надежда Константиновнан ойлымо тиде мушто-шамыч тудын илышыжын знамяже улеш. Великий Ленинын боевой йолташыже да соратницаже кушкын шогышо поколенийым, у типан айдемым, коммунистический обществысе айдемым воспитатлымашлан шуко пашам ыштен.

Кугу партийный паша дене чот кылдалтмаш, Ленин-Сталин партийым ыштымаште самоотверженный деятельность, важнейший государственный паша-шамыч, педагогикылан ятыр жапым да вниманийым ойыраш Надежда Константиновналан мешаен огытыл.

Латныл ияш улмыжо годым Надежда Константиновна шкенжын педагогический деятельностьшым тӱҥалын да шке илышыжын пытартыш кечыже-шамыч марте тудым чарен огыл.

Просвещений паша верч, йоча-шамычым коммунистически воспитатлымаш верч тудо большевистский страстьше дене кучедалын. Школа нерген, йоча-шамычым воспитатлыме нерген Крупскаян лу дене книгаже, речьше, письмаже-шамыч советский педагогикын шӧртньӧ фондшо лийыныт.

Эмиграцийыште улмыжо годым, первый империалистический война ийлаште, В. И. Ленинын каҥашыже почеш, Н. К. Крупская „Народное образование и демократия" книгам воза. Ленинын кӱкшӱн аклыме тиде книгаштыже Надежда Константиновна пеш кугу материал дене, пролетариатын туныктымашым производительный труд дене ушымашке ончымашыже кузе шочмо нерген раш ончыктен.

„Школьный пашам организоватлымаш алят буржуазий кидыштак лиеш гын, трудын школжо пашазе классын интересыже вештареш колтымо орудий лиеш. Пашазе класс гына трудын школжым кызытсе обществым пужен ыштымаш орудийым ыштен кертеш".

Крупскаян Великий Октябрьский революций деч кок ий ончыч возымо книгаже тыге пытаралтеш.

Революцийын сеҥымыже деч вара чапле педагог—большевикын мутшо шукталтын: школа обществым пужен ыштымаш орудий, коммунизмым ыштымаш орудий лийын.

Надежда Константиновна советский школым ыштымашлан пеш шуко вийжым пуэн, кудо тошто царский школа деч да капиталистический эллысе школа деч вож гычак ойыртемалт шога.

Кунам ме школа-шамычым ончалына, кузерак нуно Западный Европышто существоватлат,—Крупская йолташ „Идеалы социалистического воспитания" докладыштыже ойла, — то ужына, воспитаний чылтак буржуазный, классовый характерым нумалеш. Тугай школат уло, кудо шем луан йоча-шамычлан существоватла, тугаят уло кудо ош луан-шамычлан существоватла. Шемер-шамычын кугу массылан существоватлыше чыла школа-шамыч буржуазийлан кӱлешлык еҥ-шамычым, послушный подданный-шамычым воспитатлыше учреждениймым предоставитлат".

Н. К. Крупская царский школын „прелестьшым" шке шинчаж денак ужын да западно-европейский школлаште палочный дисциплиным наблюдатлен.

Тудо шкенжын ик речьыштыже буржуазный педагогикын нравшым раш ончыктышо, швейцарский школысо интересный эпизодым каласкала:

„Мый эмиграцийыште лиймем годым швейцарский школыш миймым. Тушто классыште пеш шып. Карме чоҥештымымат колаш лиеш. Но тыгай дисциплиным кузе шындыме?—Вот ученик классыште ала мом пуреш. Тунамак учитель мия, тудым ӱп гычше куча да шӱргыж гыч кыраш тӱҥалеш. Йоча-шамыч лӱдыныт, шып шинчат, дисциплина. Но вот учитель лектын гына кайыш—чыланат икте кодде орат: икте-весыштын шӱйышкӧ чернилам опташ тӱҥалыт, ӱстел ӱмбалне кийше книга-шамыч дене ваш-ваш уло кертмын перкалаш тӱҥалыт, икте-весыштын сусырташ ямде улыт.

Крупская йолташ английский сельский школын уставше гыч ятыр характерный выдержка - шамычым ончыкта. Нине школа-шамыч „шолдра промышленностьышто да торговлыышто кугу рольым модшашлык, иктаж кушто Индийыште администратор лийшашлык але мӱндыр колонийыште управитель лийшашлык еҥ-шамычым воспитатлашлан предназначатлыме улыт". Английский империалист-шамычлан колонийым грабитлашышт вияш да „мужественный" еҥ-шамычым воспитатлашлан школа кӱлеш. Нуно тидым цинично признаватлат.

Мемнан школын задачыже йӧршеш весе. Н. К. Крупскаян ойлымыжо семын, Советский школа „чыла йоча да подросток-шамычлан, полым да национальностьым ойыркалыде, шке способностьыштым чыла могырымат развиватлаш, айдеме шинчымашын накопленийже дене овладетлаш, тиде шинчымашым йырысе улшо илышын конкретный условийже-шамыч дек прилагатлаш тунемаш возможностьым пуэн, нуным коллективно илаш, пашам ышташ да илышын формыжым творитлаш тунемашышт полшышаш.

Буржуазия шинчымаш дек массылан корным петыраш, массылан шинчымашын лач изи лаштыкшым гына пуаш тыршен гын, то мемнан Советский элыште,—ойла Н. К. Крупская, „ме изи лаштыкым огыл, а чын, подлинный шинчымашым пушаш улына, тиде шинчымаш илышым пужен ышташлан кӱлеш".

Айдеме тукымын шке историйыштыже ыштен налме шинчымашын чыла поянлыкше дене овладеватлымек гына коммунист лийын кертат. Тиде ленинский мысль мемнан кечыласе чапле педагогын чыла произведенийже-шамыч вошт йошкар шӱртӧ семын кая. Книга дене пашам ыштымаште, наука дене овладеватлымаште В. И. Ленинын могай титанический упорство дене ойыртемалт шогымыжым Н. К. Крупская йоча-шамычлан каласкала.

Шинчымаш тудым вооружитлен, — пионер - шамычлан ик письмаштыже Крупская возен, помещик ден капиталист - шамычым сӱмыралшашлан да социализмым ышташ тӱҥалшашлан пашазе-шамычлан мом да кузе ышташ кӱлмым умлаш полшен.

У шинчымаш Ленинлан шемер-шамычын подлинный вождьшо, пӱтынь тӱнясе пролетариатын вождьшо лияш полшен!

Надежда Константиновна советский йоча-шамычым наука дене овладеватлаш мемнан партийын величайший вождьшо-шамычын дек — Ленин деч Сталин деч тунемаш ӱжеш.

Народный учительлан—йоча - шамычым коммунистический воспитатлымаште главный фигурлан Надежда Константиновна ятыр любовный, страстный страница-шамычым посвятитлен. Советский учитель ончыклык коммунист-шамычым воспитатлыше лийме деч моло тыгай кугу почет лийын кертеш мо?

„Учительын профессийже,—возен Надежда Константиновна,—ик эн авалтыше профессий, но ме але тушто шке декыже шупшмашым, авалтымашым ончыктен огына мошто. Чӱҥкыдынак ожнысо семын шотлат: „Ну, мо вара учитель? Тудын пашаже йокрок!" Учительын влиянийже дене, тиде але вес рассказын, тиде але вес событийын влиянийже дене шинча ончылнак йоча - шамычын кушмыштым уждымо еҥ-шамыч гына тыге ойлен кертыт. Лев Толстойын ойлымыжо семын: „пуйто пеледышын шарлымыжым ончет". Йочан кушмыжым ончаш, кузе тудо шинча ончылнак кушкеш да развиватлалтеш—тидат келге, удовлетворений пуа. Йоча-шамыч—тиде яндар калык: нунын переживатлымашыштым ужаш лиеш. Учительский пашан поэзийжым ончыкташ кӱлеш".

Просвещений фронтышто чыла шкенжын нойыде ыштыме пашаштыже, шкенжын кажне произведенийыштыже Надежда Константиновна Советский Союзышто учительын моткоч кугу рольжым ончыкта, учительствылан тудын задачыжым умылтара. Арамлан огыл тудым „туныктышо-шамычын туныктышо" манын, лӱмденыт.

Крупская йолташ педагог-шамычым туныктен, кузерак нунын да йоча-шамыч коклаште вашкелшымашым саемдаш. „Туге ышташ кӱлеш,—возен тудо,—учитель ден йоча-шамыч коклаште простой, йолташ гай отношений лийже, учитель йоча-шамыч ончылно чынакак авторитет лийже, йоча-шамыч учительын иктаж могай осалым ышташ ынышт шоно, а кӧргӧ авторитет лийже, йоча-шамыч учительын ойлымыжым сайын колыштышт".

Педагог йоча-шамыч коклаште пеҥгыде да сознательный дисциплиным шындаш верч кучедалже, тиде дисциплина педагогын йоча-шамыч деке чуткий да внимательный отношенийыже, йочан сознанийыжыже коммунистический моральын принципшым пуртымаште шочшо.

„...Учитель кунаре кычкырла, — возен Надежда Константиновна, — тунарак йоча-шамыч шургат. Вес метод-шамычым кучылташ кӱлеш. Йочам келгынрак палаш тунемаш кӱлеш, кажне йочам кузе ончышашым палыман.

Учитель просто, раш, йоча-шамычын представлений запасышт дек приспособитлалтын, явлений-шамычым умылтарышаш, тудо йочан таза интересыжым да стремленийжым удовлетворитлышаш манын, Надежда Константиновна шотлен.

Крупская йолташ школышто комсомолын кугу рольжым эреак палемден, учительын пионервожатый дене пеҥгыде кыл кучымыжым требоватлен. Кажне учительын обязанностьшо, ойлен тудо,—„шке опытшо нерген вожатый дене каҥашаш, вожатыйлан чыла шке шонымашыжым, йоча-шамычым ончымашыжым каласкалаш, икманаш, учительын задачыже—вожатыйлан тудын пашажым келгынрак, сайрак шындаш полшаш".

Советский педагог йоча-шамычым коллективизм шӱлышеш воспитыватлышаш. Но коллектив, ончыктен Надежда Константиновна, кажне ученикын личностьшым вожатый деч петырен ынже шого. Теве тудын учитель дек, комсомольский ден пионерский пашаен-шамыч дек адресоватлыме чапле высказываний-же.

„Мемнан школьный пашаште кугу предрассудок ыле. Пионерский движенийыштат тиде уло шонем: ме пеш шуко гана коллектив нерген ойлен улына, но ме тиде коллективный трудым йочам посна изучатлымаш дене, йоча ден подростокым посна ончымаш дене противопоставлятлена. Тиде кугу йоҥылыш. Ме школышто учительын йоча-шамычлан коллектив нерген, коллективный пашан кӱлешлыкше нерген да т. м. ойлымыжым ужына. Коллективым организоватлашлан налаш кӱлеш, йоча-шамыч гыч кажныже мом ыштен кертыт, кӧжӧ нунын кокла гыч виянрак. Иктыже сӱретлаш сайын мошта, весыже сайын лудын мошта да тулеч молат. Нуным шке коклаштышт пашам туге организоватлаш туныкташ кӱлеш, чынак коллективный паша лийже. Коллективно—тиде ик семын пашам ыштымаш манаш ок лий".

Йочан чонышкыжо келгын пурымаш, йоча-шамычым чот йӧратымаш, йоча-средаште лийше осал койыш дек строго относитлымаш дене кылдалтше аван ныжылге чувствыжо,—теве мо Крупскаян йоча-шамычлан да йоча-шамыч нерген возымо произведенийже-шамычлан характерный улеш. Надежда Константиновна Советский йоча-шамычын эн сай йолташыже ыле, тудо ӱшанен, что йоча-шамыч гыч илышым книга дене велэ огыл, а социалистический стройышто участвоватлымашыж гыч илышым палыше поколений кушкеш. Тиде—социалистический государствын активный пашаенже лийшашлан вооружатлалтше поколений лиеш".

Надежда Константиновна, пионер-шамычлан возымо пеш шуко письмаштыже йоча-шамычым шкеныштым у еҥ семын воспитатлаш, коллективист лияш, социалистический собственностьым аралаш, расхлябанность, пужлымаш, його вештарен кучедалаш ӱжын. Кеч могай йодышыштланат Советский союзысо пионер-шамычлан возымо простой, доходчивый, кӱчык, тидын дене пырляк келге содержаниян письма дене Надежда Константиновна вашмутым пуэн.

„Пионерлан шуко тунемаш кӱлеш,—возен Надежда Константиновна.—Айдеме шагал пала гын, тудым вашке онталаш лиеш. Пионер-шамычлан школыштат, школа деч вес верыштат шуко тунемман. Ильич пашазе-шамычлан эреак ойлен: шинчымаш деч посна пашазе класс виддыме, шинчымаш дене—тудо вий".

У айдемыште чапле большевистский качествым воспитатлымаш, йочан характержым выработатлымаш да шкеж дене владетлен мошташ— Надежда Константиновна эреак заботитлыме предметше ыле.

(Мучашыже 4-ше стр).

42

Н. К. КРУПСКАЯ КОММУНИСТИЧЕСКИЙ ВОСПИТАНИЙ НЕРГЕН

(Мучаш)

Йоча-шамычын илышыштым келгын пален, Надежда Константиновна йоча организаций-шамычын кузе пашам ыштышашышт нерген, йоча самоуправлений могай лийшаш нерген пеш шерге указанийым коден.

Теве тидын нерген тудын чапле ойлымыжо:

„Вообще самоуправлений кузе гынат йоча илыш дек лишыл лийже, йоча интерес гыч лийже. Кечмо гынат, тудо кугуен-шамычын самоуправлений гай ок лий.

Тиде самоуправлений нимо семынат кугуен-шамычын политический илышышт гыч копий лийман огыл".

Чыла шке героический илышыжым Надежда Константиновна Ленинын—Сталинын великий пашажлан, коммунизм пашалан пуэн. Тудын педагогический деятельностьшо ниме цель денак служитлен. Надежда Константиновна советский йоча-шамычым, советский молодежым коммунистический шӱлышеш воспитыватлен. Тудо кеч кунамат ончыктен: большевизм шӱлышеш воспитатлалтше еҥ-шамыч гына мемнан родина ончылно шогышо кугу задача-шамычым шуктен кертыт.

Надежда Константиновнан кугу педагогический наследствыжым комсомол кумдан кучылтшаш, вет комсомолым школа дене вуйлаташ партий шогалтен.

Д. Тимофеев.

Драмкружок-шамыч пашам сайын ыштат

(Юнкор-шамыч письма обзор)

Мемнан элыште социализмын сеҥымашыже ялын тӱсшым йӧршешак вашталтен да тудлан умбакыжат пелед шогашыже пеҥгыде материальный базым ыштен. Колхозный ялын культуржо да зажиточностьшо ий еда кушкеш. Садланак колхозник-шамычым культурно обслуживатлымаш кызытсе жапыште поснак кугу значенийым иметла. Тыште колхозласе драмкружок-шамычын рольышт пеш кугу.

Колхозник-шамычым культурно обслуживатлымаште шуко драмкружок-шамыч пашам ятыр ыштенит. Теве „Венера" колхозын (Параньга район) драмкружокшо пытартыш жапыште шке пашажым тӱҥ гычак саемден. Тений драмкружок вий дене „18-ше ий", „Эҥыремышвод", „Родина верч" пьеса-шамычым шындыме манын, мемнан юнкорна **Ложкин** йолташ увертара.

Роҥго район, „Марий-Кундем" колхоз пеленсе драмкружок шке пашажым сайын ышта. Драмкружок руководитель М. Загайнова йолташ пашам моштен вуйлата. Шукерте огыл драмкружок Манан-Мучаш неполный средний школеш „Родина верч" пьесым модын ончыктен. Спектакльым колхозник-шамыч куанен ончен (воза **Речкин** йолташ).

Шиньша средний школышто (Морко район) комсомольский организацийын инициативыже дене драмкружокым организоватлыме. Кызыт тиде кружокышто 35 еҥ членлан шога. 1939 ийыште М. Шкетанын „Лапчык Каритон" пьесшым кок гана модын ончыктымо. Пьеса массылан пеш келшен **С. К. Кузнецов.**

Тыгак Морко район „Комбайн" колхозышто, Параньга район „Марий" колхозышто драмкружок-шамыч колхозник-шамыч коклаште кугу авторитет дене пользоватлат.

ШЫМАКШЫМ КУДАЛТАТ

СССР ден Марийский АССР Верховный Совет депутат-шамычын мемнан республикысе ӱдрамаш-шамыч дек возымо открытый письмаштым Мустай сельсоветыште (Шернур район) кумдан обсуждатлат.

Шукерте огыл „Мустай" колхозышко Марийский АССР Верховный Совет депутат Мосолова йолташ миен да погынымашым эртарен. Мосолова йолташын умылтарымекыже 5 колхозница тунамак шымакшым кудалтышт. Тыгак „Чодранур", „Олманур", „Лужала", „МОПР" да Максим Горький лӱмеш колхозлаште, чылаже 22 еҥ шымакшым кудалтеныт.

В. Г. Дмитриев.

Лыжный соревнований эртыш

Шукерте огыл Коклала неполный средний школышто (Шернур район) тунемше-шамыч лыжный соревнованийым эртарышт. Соревнованийыште чылаже 30 тунемше участвоватлен. 3 километр коклаш каймаште первый верым Е. Фонарев, кокымшо верым А. Рукавишников, кумшо верым К. Березин налыныт.

Соревнованийыште сай результатым ончыктышо-шамыч районный спартакиадыште участвоватлаш тӱҥалыт.

Ф. Шабердин.

Токтамыж сельсоветыште ямде улыт.

Токтамыж сельсоветысе (Шернур район) ятыр колхоз-шамыч шошо агалан ямде улыт. Теве, „Ӱжара" колхоз чыла культура дене 361 центнер урлыкашым сортироватлен. Ял озанлык машина ден инвентарым: 3 сеялка, 32 плуг, 29 тырма ден зиг-заг, 22 оравам сайын ремонтироватлыме. Теле жапыште удобрений ямдылымашым моштен организоватлыме. Пасушко терысым лукмо, 42 центнер минеральный удобренийым шупшыктымо, 75 центнер ломыжым да 100 центнер фекальым погымо, 85 гектареш лум кучымашым ыштыме.

Конюх В. И. Емельянов йолташ шошо ага пашалан имне-шамычым сайын пукшен ямдылен.

Тыгак „Йошкар-Шернур", „У илыш" да „Ага-родо" колхоз-шамыч ӱдаш лекташ ямдылалт шуыныт. Тиде колхозлаште комсомольский организаций-шамыч шошо агалан ямдылалтмаште колхозлан кугун полшат.

М. П. Тымбаршев.

Пашам сайын организоватленыт

1938 ий декабрь тылзыште „Шемер" колхозеш (Звенига район) 10 еҥ дене комсомольский организацийым организоватлыме. Ик ий жапыште тиде организаций 20 еҥыш шумеш кушко. Тужеч латныльытше ӱдыр-шамыч улыт. Комсомольский организацийын секретарьже Е. Ф. Федотова йолташ пашам сайын организоватлен. Кажне арняште международный положений нерген беседым эртарат да художественный литературым коллективно лудыт.

Шошо агалан ямдылалтмаштат комсомольский организаций активный участийым приниматла. Кызыт тиде колхоз 665 воз терысым ямдылен, кайык терысым погымо планым 300 процентлан темыме. Тиде пашаште комсомолец-шамыч Г. Кузьминых, М. Алешин да З. Никитина йолташ-шамыч пашам йӧратен ыштат.

П. Андреев.

Агротехника тунеммашым организоватлыме

„Ударник" колхозышто (Морко район) агротехника тунеммашым организоватлыме. Агротехкружокыш 21 колхозник коштеш.

Колхоз шошо агалан начар огыл ямдылалтеш. 217 центнер урлыкашым сортироватлен оптымо, комсомолец-шамычын полшымышт дене пасушко 110 тонн терысым шупшыктымо.

М. С.

Трактористка-шамычым ямдылыме нерген

Производство деч кӱрылтде ӱдрамаш-трактористка-шамычым ямдылымаш,—государственный важностян кугу паша.

100.000 трактористка-шамычым ямдылыме нерген СССР ден РСФСР Верховный Советын самырык депутаткаже-шамычын обращенийышт мемнан республикысе молодежын трактор дене овладеватлаш кугу желанийжым выявитлыш. 600 ӱдыр 1939 ийыште тракторым тунемаш обязательствым налын ыле.

ВЛКСМ ЦК ден СССР Наркомзем комсомольский организаций-шамычым да земельный орган-шамычым обязатленыт: производство деч кӱрылтде трактористшамычым ямдылыме вопрос дене конкретно заниматлаш тӱҥалаш. Пасу пашан тӱҥалтыш гычак южо район-шамыч тиде пашам начар огыл тӱҥалыч. Теве, Косолоп МТС шошо ага пашам тӱҥалме годымак трактористка-шамычым ямдылымашым организоватлен да кеҥеж жапыште 56 трактористым производство деч кӱрылтде ямдылен, нунын кокла гыч 17 ӱдыр. Морко МТС 14 ӱдырым туныктен луктын.

Но республика мучко улыжат 108 еҥым, нунын кокла гыч 68 ӱдырым гына трактористкалан туныктен лукмо. Ятыр ВЛКСМ райком, райзо да МТС-шамыч тиде кӱлешан пашашке безответственно относитленыт. Теве Хлебниково, Мари-Турек, Шернур, Казанский, Звенига да моло МТС-шамыч ик тракторист туныктен луктын огытыл.

Шернур МТС-ын дирекцийже 70 еҥым производство деч кӱрылтде трактористлан туныктен луктына манын, „Марийская правда" газета гоч выступатлыш, но, тудо шке мутшым ыш шукто. ВЛКСМ Шернур райком секретарь Мамаев йолташ трактористка-шамычым ямдылыме нерген кеҥеж годсек „планым намечатла", но практически нимомат ыштен шуктен огыл. ВЛКСМ Звенига райком секретарь Опарин йолташ сводка-шамычым погымаш дене гына заниматлен.

ВЛКСМ обком трактористка-шамычым ямдылыме нерген ик гана веле огыл вопросым шынден. Но тудым шуктен толмым ончаш контроль лийын огыл. ВЛКСМ обкомын крестьянский молодежь отдел да тудын вуйлатышыже Смирнов йолташ производство деч кӱрылтде ӱдрамаш-трактористка-шамычым ямдылымашым конкретно вуйлатышаш олмеш „вообще" гына вуйлатеныт.

Чыла тиде факт-шамыч республикыште комсомольский организаций-шамычын трактористка-шамычым ямдылымашке безответственно относитлымыштым да тиде важный политический пашам аклыдымыштым ончыкта. Тыгай отношений чыташ лийдыме.

ВЛКСМ обком бюрон решенийже почеш ВЛКСМ райком, первичный комсомольский организаций-шамыч 1940 ийыште трактористка-шамычым производство деч кӱрылтде ямдылымашым вуйлатымашым решительно саемдышаш да контрольым организоватлышаш улыт.

Кызыт ӱдрамаш молодежь коклаште массово-политический пашам кумдан шараш, кажне тракторыш ик ӱдыр гыч прикрепитлаш да нуным заправщица да прицепщицалан бригадылашке постоянный пашашке шогалташ кӱлеш.

П. Ф.

ПАШАМ САЕМДЕНЫТ

ВКП(б) XVIII съездын исторический решенийже-шамыч негызеш республика кӧргыштӧ комсомольский организаций-шамыч шке пашаштым перестроитленыт.

Теве, „Мустай" колхозышто (Шернур район) шукерте огыл 5 еҥ дене угыч комсомольский организацийым организоватлыме. Угыч пурышо комсомолец-шамыч шошо агалан ямдылалтмаште колхозлан кугу полышым оказатлат. Урлыкашым сортироватлымаште комсомолка-шамыч У. Пряникова, В Мустаева кечаш нормым 150—200 процентлан темен шогеныт. Кызыт тиде колхозышто урлыкашым сортироватлен пытарыме. Тыгак нуно колхозник-шамыч коклаште агитационно-массовый пашамат сайын ыштат. Нуно колхозник-шамычлан партий ден правительствын пунчалыштым, международный положенийым умылтарат.

В. Д.

Ошма шупшыктышо бригада

Ленин лӱмеш колхоз пеленсе (У-Торъял район) комсомольский организаций корнылан ошма шупшыкташ 8 еҥан комсомольский бригадым организоватлен.

Ошмам шупшыктымаште комсомолец А. Медведев, И. Шутихин, Е. Медведев йолташ-шамыч кечаш нормым 150—170 процентлан темат. **П. Н. Веденькин.**

Лудшо йолташ-шамычлан

1 мартыште лекше 20-шо номеран „Рвезе Коммунист" газетын 2-шо страницыште печатлыме „Пленум шуко ситыдымашым тӱжван лукто" вуймутан статьяште возымо „ВЛКСМ Морко райком секретарь Е. А. Алексеев" олмеш Н. Д. Федоров манын лудман. **Редакций.**

Отв. редактор *К. А. ЛЕНСКИЙ.*

АДРЕС РЕДАКЦИЙ: Мар. АССР, г. Йошкар-Ола, Дом Советов, 4 этаж, комнат № 69—70, телефон № 90.
Упол. Главлита МАССР А—213. Йошкар-Ола, 1-ая типография Маргосиздата.